

Připomínky Akreditační komise k návrhu novely zákona o vysokých školách

AK se zabývala novelou zákona o vysokých školách z pohledu zabezpečování kvality a akreditací. Za hlavní problémy současného návrhu považuje:

- 1) Vznik soukromých vysokých škol jako prázdných schránek bez akreditovaného studijního programu je nepřipustný. Pokud by soukromé vysoké školy vznikaly jako prázdné schránky a teprve v průběhu následujících dvou let žádaly o akreditaci studijního programu, představuje to výrazné riziko, že označení „vysoká škola“ bude zneužíváno pro pořádání komerčních kurzů, tvorbu znaleckých posudků, zprostředkování zahraničních programů atd. Nové ustanovení, že NAA má vydávat stanovisko k žádosti o udělení státního souhlasu, neřeší riziko vzniku soukromých vysokých škol jako prázdných schránek. Není jasné, co by mělo být předmětem posuzování ze strany NAA. Chybí důvody, na základě kterých NAA vydá souhlasné / nesouhlasné stanovisko. Jestliže současná úprava je kritizována, že nedává efektivní nástroje jak zabránit vzniku mnoha nových soukromých vysokých škol, nová úprava situaci prudce zhorší.
- 2) U bakalářských programů je třeba vypustit výzkumný profil a zachovat pouze profil profesní a akademický. Vytvořit profil absolventa výzkumného bakaláře je fakticky nemožné, navíc by to šlo zcela proti trendu třístupňového studia i základních kvalifikačních rámců.
- 3) Vymezení oblasti vzdělávání neposkytuje dostatečný hmotněprávní základ pro akreditaci. Oblast vzdělávání stále představuje vágní kategorii; je riziko, že její budoucí vymezení nebude brát v úvahu přístup, který je ve vědě používán pro klasifikaci jednotlivých vědních oborů, kdy samostatná vědní oblast se vyznačuje jednotnou metodologií. Není zřejmý rozdíl mezi studijními programy (což je zastřešující kategorie pro obory) a oblastmi vzdělávání (což má být zastřešující kategorie pro programy). Ustanovením zmocňujícím k vydání samostatné vyhlášky se odkládá skutečné definování oblasti až na dobu po schválení zákona. Takový postup je nesprávný. Oblast vzdělávání bude klíčovou kategorií v činnosti vysokých škol a jako taková by měla být už v okamžiku projednávání novely zákona pojmově a obsahově zcela vyjasněna (včetně vazby mezi členěním vysokých škol na fakulty a akreditací).
- 4) Kategorie „mimořádných profesorů“ představuje nesystémový prvek. Zahraniční odborník se srovnatelným vědeckým výkonem může být už dnes jmenován profesorem podle stávajícího systému, nebo jím vysoká škola může obsadit funkční místo profesora (pokud ho má zřízeno), aniž by měl hodnost profesor podle českého zákona. Odborníci z praxe bez odpovídajícího vědeckého výkonu by zásadně profesory jmenování být neměli. Kvalitě to neprospěje, riziko zneužívání je vysoké a argument v důvodové zprávě, že „institucionální akreditace je prvkem regulace, který zamezí možné inflaci takových pracovních míst“, nijak nevysvětluje, proč by takovýto post měl být vůbec zřizován.
- 5) Nový model akreditací přinese výrazný nárůst byrokracie jak vysokým školám, tak státu. U vzdělávací činnosti má být současný již tak zatěžující dvoustupňový model (studijní program – studijní obor) nahrazen modelem čtyřstupňovým (oblast vzdělávání – studijní program – studijní obor – profilace). Vysoké školy budou zatíženy novými administrativními povinnostmi: v tvorbě vnitřních předpisů,

ustanovování a činnosti nových orgánů, ve vztahu k akreditacím budou vysoké školy muset zpracovávat nejen dnešní žádosti o akreditace studijních programů (minimálně pro potřeby vnitřní akreditace), ale současně žádosti o institucionální akreditaci, akreditaci oblastí vzdělávání, podklady pro hodnocení (povinné vnější hodnocení v případě vysokých škol bez institucionální akreditace zpravidla jednou za pět let) a kontrolní zprávy. Nový státní úřad NAA bude na jednu stranu neustále posuzovat stovky jednotlivých žádostí o akreditace studijních programů bez vazby na hodnocení, na druhé straně bude provádět institucionální akreditaci a akreditaci oblastí (vzhledem k vágnosti obou nových typů akreditací zřejmě nelze určit jejich ani jejich administrativní náročnost ani skutečný přínos z hlediska zabezpečování kvality).

- 6) Stále zůstává nejasná vazba mezi institucionální akreditací a akreditací oblastí. Z hlediska znění zákona existuje možnost, že škola získá institucionální akreditaci bez akreditace oblasti. Institucionálně oddělený dvojitý typ hodnocení v rámci NAA nedává smysl. Dvě sekce se dvěma uzavřenými seznamy odborníků, které budou pracovat v samostatných skupinách, představuje neefektivní a administrativně náročnou strukturu. Nelze hodnotit nastavení řídicích a kontrolních procesů, aniž by se zároveň nehodnotilo, v jaké konkrétní podobě probíhá vzdělávací a tvůrčí činnost a jaká je její kvalita. Paradoxně může dojít k tomu, že a) hodnotitelé institucionální akreditace se vůbec nepotkají s hodnotiteli oblasti vzdělávání, b) NAA udělí vysoké škole institucionální akreditaci, aniž by udělila akreditaci oblasti vzdělávání. Tím vznikne vysoká škola s institucionální akreditací bez akreditovaného obsahu (vytváření prázdných schránek).
- 7) Zvážit účelnost stanovování standardů prostřednictvím vyhlášky. Hodnocení kvality nelze redukovat na kontrolu plnění kvantitativních kritérií (principem posuzování kvality musí být racionální úvaha hodnotitele). Pokud by došlo k tomu, že se hodnocení kvality omezí na kontrolu, zda standard stanovený orgánem, který navíc není kompetentní pro hodnocení kvality a neponese za kvalitu primární odpovědnost, je splněn/nesplněn, dojde k tomu, že se systém vnějšího hodnocení a akreditací stane výhradně formální. V této souvislosti AK upozorňuje, že zmocnění k vydání standardů formou vyhlášky je „bianco šek“, kterým se odkládá definování standardů (včetně výkladu, co se bude ve věcné rovině rozumět pod pojmy institucionální akreditace a akreditace oblastí) až na dobu po schválení zákona. Takový postup je nesprávný a může ve svém důsledku vést k prudkému zhoršení kvality.
- 8) Instanční posloupnost NAA – MŠMT v odvolacích řízeních je nevhodná; rušením a vrácením rozhodnutí lze zdržovat přijetí adekvátních sankcí nebo vytvářet právně závazné výklady pro rozhodování v prvním stupni. Odvolací procedury by měly být výhradně v rámci NAA.
- 9) Je nezbytné, aby se zákon zabýval postavením poboček zahraničních vysokých škol na území ČR, které jsou v současné době hlavním problémem ohrožujícím úroveň vysokoškolské vzdělanosti v ČR a v některých případech mohou být zdrojem bezpečnostních rizik. Stát se nesmí zbavovat odpovědnosti za vzdělávání, které se odehrává na jeho území (navíc většinou pro občany ČR), zvláště když jeho výstupy ve mnoha případech následně uznává jako rovnocenné s výstupy z českých vysokých škol. Z hlediska kvality vysokoškolského vzdělání v ČR musí být řešení této otázky jednoznačnou prioritou.